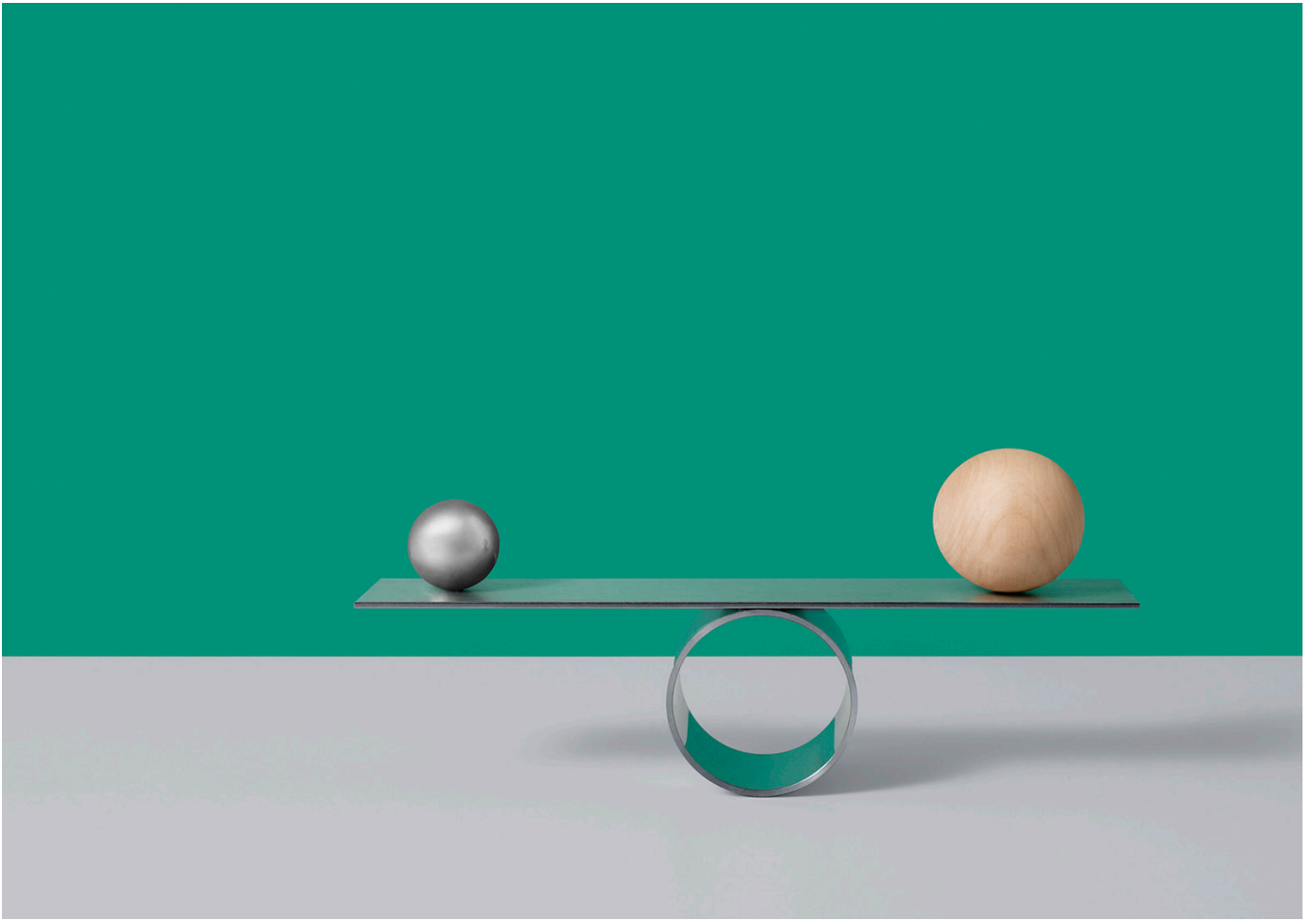

Pensionsåldersdilemmat 2022

Förord

Den kanske viktigaste trenden i vår tid är att vi går mot fler friska år i livet. Utvecklingen är snabb, då äldre av båda könen har fått fyra ytterligare friska levnadsår i snitt att se fram emot, på en period av bara tio år. För både kvinnor och män är dessutom Sverige det medlemsland i EU som toppar ligan sett till flest friska år i livet för 65-åringar, vilket vi kan vara stolta över.¹

¹ Eurostat, healthy life years statistics.

² Skandia (2018).

³ Pensionsmyndigheten (2020).

⁴ Skandia (2018).

Det här sammanfattar poängen som gjorts innan på ett bra sätt och skulle kunna ersätta alla siffror i stycket innan. Många medicinska innovationer som på olika sätt är kopplade till en förlängning av den friska livslängden är dessutom på väg.

Naturligtvis är detta en fantastisk utveckling, och det är glädjande att Sverige toppar EU-ligan. Men så många friska år att se fram emot ställer också andra krav på både högre och jämnare pensionsnivåer över tid. Antingen behöver mer pengar gå in till pensions-systemet eller så behövs fler år av arbete för att finansiera livet som pensionär. Det nya systemet med riktåldrar för den allmänna pensionen syftar just till att förlänga yrkeslivet för fler och kommer också att påverka när pensionen som tidigast kan tas ut.

Med den här rapporten vill vi på Skandia öka allmänhetens förståelse för riktåldrar och pensioner. För den som i år är 55, 58 eller 61 år gammal, är den riktålder som man behöver förhålla sig till 67 år. Men hur blir effekten av att någon som är född under dessa år går i pension ett par år tidigare? Och hur blir det för den som fortsätter arbeta, på deltid, två år efter pensionsåldern?

I denna rapport kan du läsa om hur tidigare eller senare pension påverkar pensionsinkomsten för privata tjänstemän respektive offentligt anställda. De flesta svenskar önskar idag att få 80 procent av sin slutlön i pension men för majoriteten kommer ett långt yrkesliv med tjänstepension inte räcka för att uppfylla den ambitionen.² Andra undersökningar visar att den önskade pensionsåldern för de flesta är 65 år – även om det leder till en lägre pension.³ Det här är pensionsåldersdilemmat för individen.

En annan aspekt av pensionsåldersdilemmat handlar om att de som vill jobba till sin riktålder kanske inte kan. En orsak kan vara att kroppen inte orkar hela vägen till riktåldern på grund av ett yrkesliv som varit ansträngande. Vi vet också genom tidigare rapporter vi tagit fram att människor tvingas ut ur arbetskraften på grund av ålderism. Arbetslöshet och ofrivillig pensionering i slutet av karriären blir en dyr erfarenhet för den som drabbas av ålderismen visar vår analys.

Kompletterande privat sparande behövs i någon mån för att nå upp till en god pension, och hur mycket som behöver sparas beror på om individen tänker gå i pension vid riktåldern, före riktåldern, eller rentav arbeta ett par år ytterligare. Det egna sparandet kan agera krockkudde om det blir så att man av olika skäl inte klarar av lika många år i arbete som man planerade för – och ger extra frihet, trygghet och viktig flexibilitet kring pensionsåldern.

Däremot saknas det tyvärr verktyg för att kunna ta det egna ansvaret fullt ut; det saknas en dedikerad sparform för pensionen. Detta sedan avdragsrätten för privat pensionssparande slopades för de allra flesta 2016. Den som har en hög inkomst kan ofta löneväxla sig till mer tjänstepension men det finns ingen motsvarande lösning för låg- och medelinkomsttagare. Även om antalet arbetade år och tjänstepension är de enskilt viktigaste byggstenarna för pensionen är det hög tid för politikerna att prioritera en ny sparform för pensionssparande. Det behövs förändring för att säkra goda pensioner, i en tid där de friska levnadsåren växer snabbt.

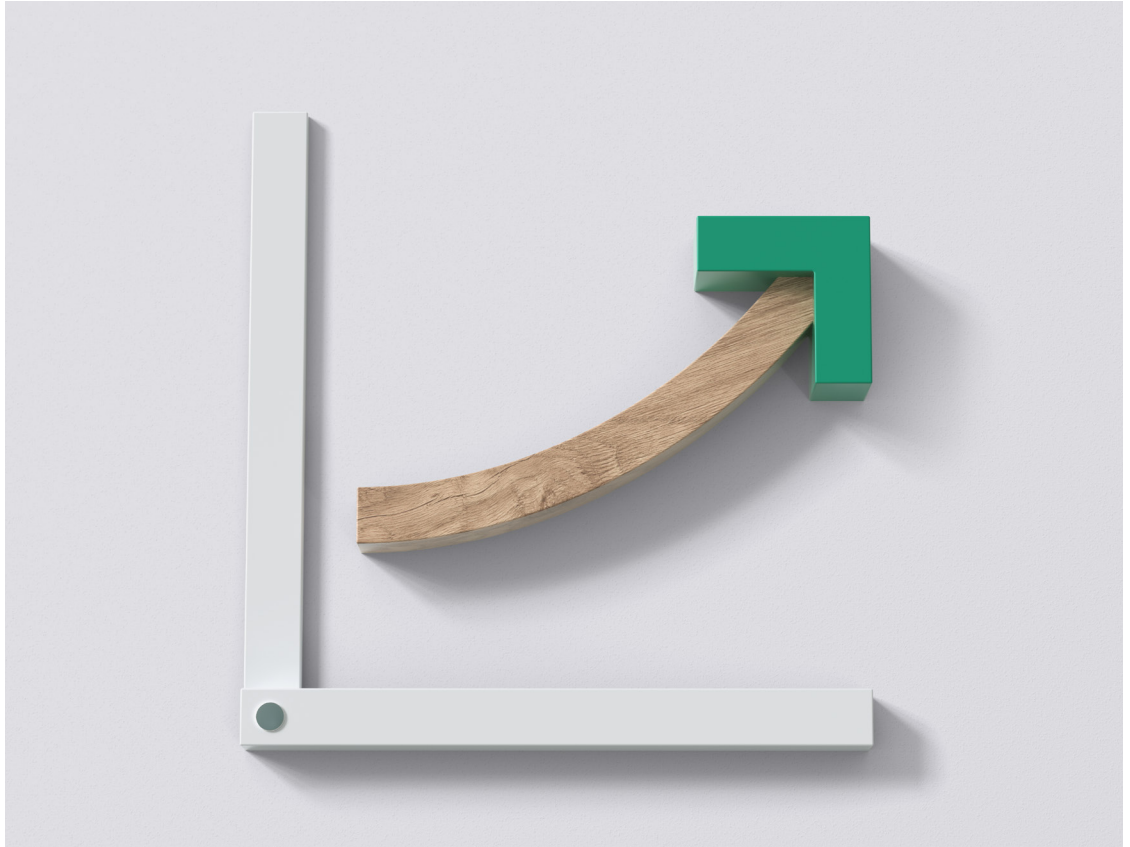
Skandia har tidigare lyft fram förslaget om Allemanspension som är en sparform med tydligt incitament kring sparande, och som skulle kunna fylla en viktig roll.⁴ I avvaktan på kloka reformer finns redan idag goda skäl att med framförhållning planera för sin pension. Det egna sparandet är en viktig pusselbit för att få guldkant på tillvaron som äldre – i en tid där fler friska levnadsår är en glädjande verklighet som många behöver förhålla sig till. ●

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Mattias Munter'.

Mattias Munter, Pensionsekonom Skandia

Sammanfattning

Nytt system med riktålder

Pensionssystemet i Sverige är för närvarande på väg att utvecklas genom införandet av riktålder för pensioner. Det nya systemet syftar till att stegvis höja pensionsåldern och på så sätt balansera den förväntade tiden i arbete respektive pension för varje årskull. Preliminära prognoser av systemet med riktålder har tagits fram under senare år, och planeras införas år 2026. I det nya systemet föreslås även att den lägsta åldern för att ta ut allmän pension ändras, vilket blir tre år före den riktålder som då gäller.

En fråga som många av förståeliga skäl ställer sig är hur den egna pensionen kommer att förändras av införandet av riktålder. Ju yngre personen är idag, desto högre riktålder kan denne förväntas behöva anpassa sin pensionsplanering och sitt pensionssparande till. Fokus för denna rapport är pensionen för 60-talister, som behöver förhålla sig till 67 år som riktålder för pensionering. I likhet med tidigare finns i det nya systemet ett dilemma för den enskilde kring val av pensionsålder. Det handlar om valet mellan en tidigare pensionsålder och därmed en lägre pension eller att arbeta något år extra för en högre pension.

I denna rapport redovisas pensionsekonomiska beräkningar för personer som arbetat ett helt yrkesliv, med kollektivavtalad tjänstepension,

i privat respektive offentlig sektor. Dessutom genomförs beräkningar för personer födda i början, mitten och slutet av 1960-talet, för att visa på skillnaderna inom samma generation. Ett framträdande resultat är att även för de som har byggt upp omfattande pensionskapital genom att arbeta hela livet med tjänstepension, spelar valet att arbeta fram till riktåldern stor roll för slutpensionen.

Tidig pension minskar pensionsinkomsten med ca 4 000 kr/månad för privata tjänstemän och 3 000 kr/månad för offentligt anställda

Att gå i pension vid 65 snarare än 67 års ålder, leder till att pensionsinkomsten minskar med knappt 4 000 kronor per månad för privata tjänstemän, och med strax över 3 000 kronor per månad för offentligt anställda. De som är födda i slutet snarare än början av 1960-talet tjänar särskilt mycket på att arbeta fram tills 67 års ålder.

Att arbeta ett par år efter riktåldern, och gradvis gå ned i arbetstid de sista två åren, leder till att pensionsinkomsten ökar med strax över 4 500 kronor för privata tjänstemän och med 3 600 kronor för offentligt anställda. För de privata tjänstemännen är fördelen av att arbeta ett par år extra större för de som är födda i slutet av 1960-talet, än de som är födda i början på årtiondet. För offentligt anställda gäller det omvända förhållandet – dessa skillnader beror på att pensionsavtalen skiljer sig åt. ●

Beräknade pensioner för 60-talisterna. Samtliga siffror är 2022 års kronor.

Typpersoner		Scenario 1:	Scenario 2:	Scenario 3:
		Pension två år innan riktåldern (65 år)	Pension vid riktåldern (67 år)	Pension två år efter riktåldern (69 år), 75% respektive 50% arbete sista två åren
Privat tjänsteman född 1961	Pensionen beräknad till	25 800 kr	29 400 kr	33 750 kr
	Andel av slutlön	71 %	78 %	87 %
Privat tjänsteman född 1964	Pensionen beräknad till	26 050 kr	30 150 kr	34 650 kr
	Andel av slutlön	67 %	75 %	83 %
Privat tjänsteman född 1967	Pensionen beräknad till	26 500 kr	30 750 kr	35 500 kr
	Andel av slutlön	67 %	72 %	80 %
Offentligt anställd född 1961	Pensionen beräknad till	22 550 kr	25 450 kr	29 250 kr
	Andel av slutlön	78 %	85 %	94 %
Offentligt anställd född 1964	Pensionen beräknad till	21 700 kr	24 850 kr	28 350 kr
	Andel av slutlön	70 %	78 %	86 %
Offentligt anställd född 1967	Pensionen beräknad till	20 900 kr	24 000 kr	27 500 kr
	Andel av slutlön	64 %	72 %	79 %

Inledning

En större förändring av det svenska pensionssystemet har införts på senare år, nämligen riktålder för pensioner. Det innebär att åldern för när allmän pension, garantipension samt bostadstillägg för pensionärer kan tas ut, knyts till utvecklingen av medellivslängden och skjuts därmed gradvis upp. Tidigare baserades systemet på den typiska pensionsåldern 65 år. För den generation som idag närmar sig pensionen är det 67 år som man behöver förhålla sig till och för de som är födda på 1990-talet förväntas nivån landa på 69 år.

Redan i slutet av 2017 beslutade Pensionsgruppen om införandet av riktålder för den allmänna pensionen. Arbetet med att skapa ett nytt system inleddes och en proposition om det nya systemet lämnades över av regeringen till riksdagen i maj 2019.⁵ Från och med den 1 januari 2020 började en del förändringar av pensionssystemet att gälla, där en av förändringarna var att den lägsta åldern för att ta ut allmän pension höjdes från 61 till 62 år. Denna nivå kommer sannolikt att höjas ytterligare till 63 år, från och med 2023. Då förväntas också åldern för att få garantipension, inkomstpensionstillägg och bostadstillägg att höjas till 66 år. Från och med 2026 planeras det nya systemet med riktålder att införas.⁶

De förändringar som har börjat gälla och som är planerade att införas syftar tillsammans till att höja

pensionsåldern i Sverige. En fråga som många av förståeliga skäl ställer sig är hur den egna pensionen kommer att påverkas. Ett viktigt element i det nya systemet är att indexeringen uppåt av typisk pensionsålder, i form av riktålder, gradvis kommer att fortsätta i takt med utvecklingen av medellivslängden. Ju yngre personen är idag, desto högre riktålder för pensioner kan denne förväntas behöva anpassa sin pensionsplanering och sitt pensionssparande till.

I denna rapport riktas fokus mot 60-talisterna, som behöver förhålla sig till 67 år som riktåldern för pensioner. Syftet är att rapporten ska ge en inblick i effekterna av att gå i pension före, vid och efter riktåldern. Beräkningar genomförs kring de nivåer av kompletterande privat sparande, från och med 2022, som behövs för att nå upp till en kompensationsgrad på 80 procent, det vill säga att den samlade pensionsinkomsten ska nå upp till fyra femtedelar av inkomsten för de sista fem åren i arbetslivet.

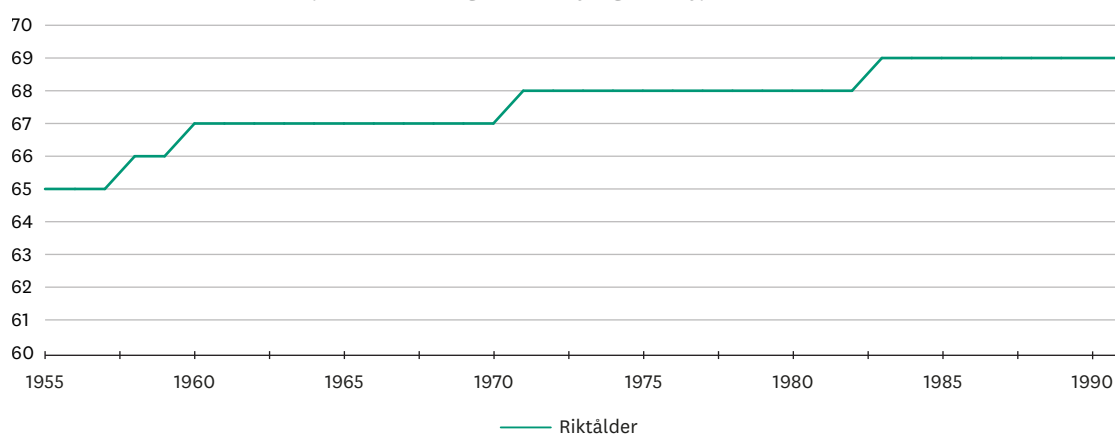
Beräkningarna genomförs dels för en tjänsteman i privat sektor, dels för en anställd i offentlig sektor. Dessutom görs de för personer som är födda i början, mitten och slutet av 1960-talet. Därmed ger rapporten insikt i hur situationen skiljer sig åt mellan olika grupper, bland den generation som nu närmar sig pensionen och behöver förhålla sig till det nya

⁵ Prop. 2018/19:133.

⁶ Pensionsmyndigheten (2022).

Riktålder för pension och födelseår. Förväntad utveckling av riktålder för pension visas, enligt Pensionsmyndighetens typfallsmodell v 4,0.

systemet med riktålder. Det framträdande mönstret är att 60-talisterna har mycket att tjäna på att jobba fram tills riktåldern, och får ännu bättre pensioner om de klarar ett par år ytterligare av deltidsarbete på arbetsmarknaden efter riktåldern. För de som planerar för tidigare pension är det särskilt viktigt att ha ett kompletterande privat sparande, i syfte att nå upp till en rimlig pensionsinkomst.

Pensionssystemet i Sverige är under förändring, och de centrala elementen i denna förändring är att antalet år individer är engagerade på arbetsmarknaden, och det kompletterande privata sparandet, är starkt kopplade till utfallet för individer. De beräkningar som finns i denna rapport är baserade på situationen för 60-talister som har förvärvat hela livet sedan de var 25 år gamla, och som inte har

haft uppehåll från arbetsmarknaden på grund av arbetslöshet eller sjukskrivning. Men även för de som har haft ett fullt yrkesliv med heltidsjobb i kollektivavtalade anställningar, spelar åldern som man går i pension vid och graden av kompletterande sparande en stor roll för utfallet.

För de 60-talister som har haft några år i yrkeslivet då man har arbetat deltid, temporärt varit utan yrkesförsörjning, eller arbetat delar av yrkeslivet utan tjänstepension, blir pensionen lägre än den som räknas fram i denna rapport – och behovet av att arbeta något fler år eller bygga upp ett kompletterande privat sparande innan pensionen blir därför ännu större. Förhoppningen är att beräkningarna i rapporten kan vara vägledande för besluten som individer tar om sin framtida pension. ●

Scenarier

Tre pensionsekonomiska scenarier undersöks i samtliga fall

Scenario 1

Tidig pension

Pension två år innan riktåldern – vid 65 års ålder.

Scenario 2

Pension vid riktåldern

Pension vid riktåldern – vid 67 års ålder.

Scenario 3

Sen pension

Pension två år efter riktåldern – vid 69 års ålder.
Arbetar näst sista året 75% och 50% sista året i yrkeslivet.

Pensionen för privata tjänstemän födda under 60-talet

61-åringen

Privat tjänsteman född 1961, ITP-2 pensionsavtal	Scenario 1: Pension två år innan riktåldern (65 år)	Scenario 2: Pension vid riktåldern (67 år)	Scenario 3: Pension två år efter riktåldern (69 år), 75% respektive 50% arbete sista två åren
Pensionen beräknad till	25 800 kr	29 400 kr	33 750 kr
Andel av slutlön	71 %	78 %	87 %
Slutlön per månad (snittet fem sista åren i arbete, omräknad till heltid)	36 300 kr	37 550 kr	38 800 kr
Varav allmän pension	19 750 kr	22 150 kr	25 200 kr
Varav tjänstepension	6 050 kr	7 250 kr	8 550 kr
Samlat pensionskapital när individen går i pension, exkl. privat kompletterande sparande	4,6 miljoner kr	4,9 miljoner kr	5,3 miljoner kr

Samtliga siffror är 2022 års kronor.

58-åringen

Privat tjänsteman född 1964, ITP-2 pensionsavtal	Scenario 1: Pension två år innan riktåldern (65 år)	Scenario 2: Pension vid riktåldern (67 år)	Scenario 3: Pension två år efter riktåldern (69 år), 75% respektive 50% arbete sista två åren
Pensionen beräknad till	26 050 kr	30 150 kr	34 650 kr
Andel av slutlön	67 %	75 %	83 %
Slutlön per månad (snittet fem sista åren i arbete, omräknad till heltid)	39 050 kr	40 350 kr	41 750 kr
Varav allmän pension	19 300 kr	22 100 kr	25 100 kr
Varav tjänstepension	6 750 kr	8 050 kr	9 550 kr
Samlat pensionskapital när individen går i pension, exkl. privat kompletterande sparande	4,7 miljoner kr	5,0 miljoner kr	5,4 miljoner kr

Samtliga siffror är 2022 års kronor.

55-åringen

Privat tjänsteman född 1967, ITP-2 pensionsavtal	Scenario 1: Pension två år innan riktåldern (65 år)	Scenario 2: Pension vid riktåldern (67 år)	Scenario 3: Pension två år efter riktåldern (69 år), 75% respektive 50% arbete sista två åren
Pensionen beräknad till	26 500 kr	30 750 kr	35 500 kr
Andel av slutlön	67 %	72 %	80 %
Slutlön per månad (snittet fem sista åren i arbete, omräknad till heltid)	41 350 kr	42 750 kr	44 250 kr
Varav allmän pension	19 100 kr	21 950 kr	25 050 kr
Varav tjänstepension	7 400 kr	8 800 kr	10 450 kr
Samlat pensionskapital när individen går i pension, exkl. privat kompletterande sparande	4,8 miljoner kr	5,2 miljoner kr	5,6 miljoner kr

Samtliga siffror är 2022 års kronor.

Pensionen för offentligt anställda födda under 60-talet

61-åringen

Offentligt anställd född 1961, KAP-KL pensionsavtal	Scenario 1: Pension två år innan riktåldern (65 år)	Scenario 2: Pension vid riktåldern (67 år)	Scenario 3: Pension två år efter riktåldern (69 år), 75% respektive 50% arbete sista två åren
Pensionen beräknad till	22 550 kr	25 450 kr	29 250 kr
Andel av slutlön	78 %	85 %	94 %
Slutlön per månad (snittet fem sista åren i arbete, omräknad till heltid)	28 950 kr	29 950 kr	30 950 kr
Varav allmän pension	16 250 kr	18 200 kr	20 850 kr
Varav tjänstepension	6 300 kr	7 250 kr	8 400 kr
Samlat pensionskapital när individen går i pension, exkl. privat kompletterande sparande	4,8 miljoner kr	5,1 miljoner kr	5,5 miljoner kr

Samtliga siffror är 2022 års kronor.

58-åringen

Offentligt anställd född 1964, KAP-KL pensionsavtal	Scenario 1: Pension två år innan riktåldern (65 år)	Scenario 2: Pension vid riktåldern (67 år)	Scenario 3: Pension två år efter riktåldern (69 år), 75% respektive 50% arbete sista två åren
Pensionen beräknad till	21 700 kr	24 850 kr	28 350 kr
Andel av slutlön	70 %	78 %	86 %
Slutlön per månad (snittet fem sista åren i arbete, omräknad till heltid)	30 900 kr	32 000 kr	33 050 kr
Varav allmän pension	15 550 kr	17 800 kr	20 150 kr
Varav tjänstepension	6 150 kr	7 050 kr	8 200 kr
Samlat pensionskapital när individen går i pension, exkl. privat kompletterande sparande	4,7 miljoner kr	5,0 miljoner kr	5,4 miljoner kr

Samtliga siffror är 2022 års kronor.

55-åringen

Offentligt anställd född 1967, KAP-KL pensionsavtal	Scenario 1: Pension två år innan riktåldern (65 år)	Scenario 2: Pension vid riktåldern (67 år)	Scenario 3: Pension två år efter riktåldern (69 år), 75% respektive 50% arbete sista två åren
Pensionen beräknad till	20 900 kr	24 000 kr	27 500 kr
Andel av slutlön	64 %	72 %	79 %
Slutlön per månad (snittet fem sista åren i arbete, omräknad till heltid)	32 450 kr	33 550 kr	34 700 kr
Varav allmän pension	15 050 kr	17 300 kr	20 150 kr
Varav tjänstepension	5 850 kr	6 700 kr	8 200 kr
Samlat pensionskapital när individen går i pension, exkl. privat kompletterande sparande	4,6 miljoner kr	4,9 miljoner kr	5,3 miljoner kr

Samtliga siffror är 2022 års kronor.

Data och beräkningar

Denna rapport undersöker pensioner för personer födda 1961, 1964 samt 1967. Beräkningarna genomförs dels för en typisk offentliganställd och en typisk privat tjänsteman. Samtliga typfall förväntas ha börjat yrkesarbete vid 25 års ålder, heltid i det yrke som de sedan behåller resten av arbetslivet. Individerna arbetar därmed ett helt yrkesliv, på heltid, med kollektivavtalad tjänstepension. Det beräknas att typfallen får ett första barn vid 29 års ålder och ett andra vid 31 års ålder, och delar föräldraledigheten jämnt med sin partner.

Data över historiska löner har undersökts och samtliga siffror har inflationsjusterats, så att de anges i 2022 års kronor. Mätt på detta sätt bestäms ingångslönen för privat tjänsteman född 1961 till 19 443 kronor år 1986, då denna börjar arbeta heltid vid 25 års ålder. För en privat tjänsteman född 1964 sätts ingångslönen, år 1989, till 20 911 kronor, och för en privat tjänsteman född 1967 sätts ingångslönen år 1992 till 22 156 kronor. Ett antagande är att ingångslönen motsvarar 80 procent av genomsnittslönen för yrket, utifrån det faktum att skillnaden mellan ingångslöner och genomsnittslöner var större tidigare jämfört med vad som är fallet idag.

För en offentlig anställd född 1961 sätts ingångslönen år 1986 till 15 515 kronor (alla siffror anges i 2022 års kronkurs), medan nivån för en offentlig anställd född 1964 är 16 565 kronor då denna

börjar förvärvsarbete 1989, och för en offentlig anställd född 1967 sätts ingångslönen till 17 380 kronor, år 1992. Därefter får samtliga typfall 1,7 procent real löneförhöjning årligen, vilket motsvarar dels de trendmässiga löneförändringarna i Sverige, dels effekten av att individerna gör lönekarriär. Den reala löneutvecklingen i Sverige har varit förhållandevis god historiskt, för personer födda under 1960-talet.

Beräkningarna i rapporten är i samtliga fall för individer som har arbetat heltid, med kollektivavtalade löner, och relativt god lönekarriär – sedan tidig ålder. I praktiken finns många 1960-talister som har haft några år med arbetslöshet, sjukskrivning, deltidsarbete, eller anställning utan goda kollektivavtal. I så fall blir pensionen lägre än vad beräkningarna i denna rapport visar, men rapportens beräkningar kring skillnaderna för till exempel senare eller tidigare pension är fortfarande vägledande.

Real avkastning sätts till 3,5 procent för pensionskapitalet, och det antas att privata tjänstemän har kollektivavtalad tjänstepension enligt ITP-2 medan offentligt anställda har kollektivavtalad tjänstepension enligt KAP-KL. Beräkningarna har alla genomförts i Pensionsmyndighetens kalkylmodell v. 4.0 och antagandet är att kompletterande privat sparande inte har funnits förrän individen påbörjar det år 2022. ●

Referenser

Eurostat, healthy life years statistics. "Healthy life years in absolute value at 65". Data för 2010 samt senast tillgängliga året 2019.

Pensionsmyndigheten (2020). "Min idealpension: En undersökning om hur vi vill att vår pension ska vara".

Pensionsmyndigheten (2022). "Höjd pensionsålder", uppdaterad 2022-01-30

<https://www.pensionsmyndigheten.se/ga-i-pension/planera-din-pension/hojd-pensionsalder>

Prop. 2018/19:133. "En riktålder för höjda pensioner och följsamhet till ett längre liv", Regeringen, 2019-03-23.

Skandia (2018). "Allemanspension – en ny bred sparform".

